

Big is Biblical

- et forsvar for den bibelske megakirke

Af Jesper Veiby

v. 1.01 Maj 2014

Artiklen sætter fokus på konflikten mellem de to kirkesyn, som konkretiseres i henholdsvis huskirken og megakirken. Forfatteren argumenterer her for, at selvom begge er autentiske udtryk for kirkelivet, så er det megakirken, som er den naturlige følge af kirkens vækst under normale forhold, og at denne derfor - såvel som det kirkesyn der ligger bag - må betragtes som det bibelske forbillede og pejlepunkt.

Kristent Institut

Artiklen er udgivet i regi af Kristent Institut og må frit videreformidles, blot det sker uforandret

Indenfor Kirken har der gennem en række år været en voksende huskirkebevægelse, som med forskelligt udgangspunkt og forskellig styrke udfordrer andre kirker, hvad angår struktur og ledelse. Man kan let få det indtryk, at huskirkekonceptet finder en klangbund i mange frikirkekredse med skepsis overfor det højkirkelige og institutionaliserede. Jeg tilstår også gerne, at jeg i andre sammenhænge sætter stor pris på "the radicals", hvor man f.eks. også finder den radikale huskirkebevægelse og folk som Gene Edwards, som jeg ikke tøver med at kalde en Gudbenådet forfatter og formidler af Jesus. Det skyldes således ikke personlige antipatier, at jeg reserverer mig, snarere tværtimod.

Det er nemlig min opfattelse, at huskirkebevægelsen postulerer en model, som der ikke er dækning for, og at en omhyggelig, men ærlig læsning af Skriften i stedet peger på megakirkerne som forbillede og pejlepunkt.

Spørgsmålet er ikke, om kristne kan samles i hjemmene, eller om kristne kan eller kan blive nødt til at samles under relativt uorganiserede forhold, og stadig kan opleve Jesus i sin midte. Naturligvis kan man det. Spørgsmålet er, hvilken ramme Bibelen udpeger for kirkens liv på den lange bane. Eller sagt med andre ord: Er det huskirken eller megakirken, som stammer fra urkirken og bærer dennes DNA, og er det omvendt megakirken eller huskirken, der repræsenterer en senere stedfunden mutation. Min måske kontroversielle påstand er, at megakirken - ret forstået - repræsenterer en naturlig udvikling i kirken og er urkirkens naturlige arvtager i et moderne og frit samfund.

2.

Det er nok her på sin plads med et par ord om terminologien. Jeg anvender ordet "megakirke" som en substantiel modsætning til "huskirke", fordi jeg tror, at store, velorganiserede kirker er den naturlige og bibelske frugt af kirkens vækst under ideelle forhold. Men jeg anvender først og fremmest betegnelsen for det *kirkesyn*, som under disse gunstige betingelser fører til det, man almindeligvis betegner "megakirker";^{1 2} hvilket er et kirkesyn som genfin-

des i de fleste "traditionelle frikirker" uanset størrelse, som det vil fremgå af de udvalgte karakteristika i det efterfølgende. Tilsvarende anvender jeg "huskirke" som betegnelse for det modsatte *kirkesyn* og ikke nødvendigvis gældende enhver kirke, som mødes i hjemmene.

Terminologien kunne selvfølgelig give nogen det indtryk, at det blot er en diskussion om fordele og ulemper ved at mødes i private hjem, henholdsvis en diskussion af den enkelte kirkes optimale størrelse. Men diskussionen angår noget langt mere fundamentalt, og i den henseende udelukker huskirker og megakirker gensidigt hinanden. Man kan ikke være tilhænger af begge dele, ligesom man ikke kan være karismatiker og samtidig cessationist eller alternativt være spædbarnedøbende baptist, men man kan naturligvis godt som tilhænger af huskirker ønske at være en del af en stor og voksende bevægelse, eller som tilhænger af megakirker gå ind for cellegrupper og mindre fællesskaber indenfor den større kirkes rammer.³

En definerende forskel, som jeg er sikker på, at både huskirke- og megakirkefolk vil erklære sig enige i, er at huskirker frasiger sig autoritetsstrukturer, altså i folkemunde har en meget "flad" struktur, mens megakirker ikke blot anerkender, men forudsætter autoritetsstrukturer med blandt andet et udpeget lederskab og en arbejdsdeling mellem kirkens medlemmer.

En anden, men relateret forskel, er, at huskirker lægger vægt på at skille sig ud fra denne verdens organisationer og institutioner, mens megakirker omvendt adopterer strukturer og rammer ikke ulig dem i det omkringliggende samfund, selvom man naturligvis er bevidst om kirkens overnaturlige kerne.

En tredje og sidste forskel, som jeg vil adressere, er, at man i huskirkerne implicit eller eksplicit søger tilbage til nogle påståede oprindelige eller rettere primitive rammer om kirkelivet, mens man i megakirkerne implicit eller eksplicit anerkender muligheden af, at kirken vokser en kvalitativ vækst og ikke kun en kvantitativ vækst, og hvor man altså

---

² De her nævnte gunstige betingelser vil omfatte 1) evangeliets fremgang, 2) en vis befolkningstæthed og/eller -koncentration, 3) tilstedeværelsen af stærke og modne tjenester og 4) en vis tidsfaktor.

³ Et mindre fællesskab, som her er integreret i den store kirke og underordnet lederskabet her uden den autonomi, som kendetegner "huskirken".

---

¹ Altså "megakirker" forstået som bykirker med (meget) stort medlemstal og tilsvarende højt gudstjenestebesøg, og med deraf følgende specialisering, synlighed i det offentlige rum og indflydelse på det omkringliggende samfund.

ikke kun kan forvente at se flere blive kristne, men hvor det også forventes, at vækst i bl.a. modenhed, størrelse og fremkomsten af tjenester kræver løbende justeringer af rammerne.

Der er som antydnet nok en del, som erklærer sig som tilhænger af huskirker, fordi man ønsker at se hele kirken mobiliseret for evangeliets arbejde, eller tilsvarende tager afstand fra megakirker, fordi man ikke ønsker at være slave af numerisk vækst. Disse synspunkter kan jeg sympatisere med. Det synspunkt, jeg angriber, er påstanden om, at kun huskirker ud fra førnævnte karakteristika repræsenterer et bibelsk og autentisk kirkeliv, alternativt at megakirkerne (herunder alle traditionelle kirker) repræsenterer et ubibelsk kirkeliv og/eller udspringer af en verdslig eller tilmed hedensk indflydelse på den tidlige kirke.

Min påstand er i stedet, at huskirkerne udgør et ganske vist autentisk, men primitivt udtryk for kirkelivet, mens megakirkerne repræsenterer en naturlig og autentisk videreudvikling og derfor snarere end at være et modbillede på bibelsk kirkeliv udgør et bibelsk pejlepunkt og forbillede for samme.

3.

Når man taler om strukturer, så er det vigtigt at huske på, at strukturer ikke kun handler om et mere eller mindre udbygget hierarki med præster, biskopper og måske en pave øverst. Strukturer behøver heller ikke betyde, at kun en indsat præst kan forrette nadver eller forkynde ordet. Man kan gå ind for strukturer uden at være enige i den slags partikulære spørgsmål og uden at abonnere på en bestemt struktur blandt mange.

Struktur må dog i det mindste indebære, at der er et lederskab, og at dette har (fået) et eller andet nærmere bestemt ansvar og visse nærmere bestemte opgaver at udføre, som andre ikke kan eller skal udføre. Typisk medfører dette så en vis praktisk organisering, en vis uddelegering af opgaver og en vis "specialisering" baseret på den enkeltes kald, gaver og færdigheder.

Typisk vil en huskirke, ihvertfald hvis den betegner sig selv som en "organisk kirke"⁴ eller som en del af den radikale huskirkebevægelse, afvise

opdelingen i et lederskab og i et ikke-lederskab⁵ og argumentere for, at alle tager del i huskirkens beslutninger, og at alle leder (eller kan lede),⁶ og at lederskab er et mere flydende eller plastisk begreb, afhængig af Åndens konkrete ledelse. Og under alle omstændigheder er tærsklen meget lav, hvad angår muligheden for at forkynde, lede, selv starte nye huskirker mv.

Man kan sympatisere med reaktionen på (alt for) institutionaliserede kirker, men huskirkerne går her typisk for langt i deres forsøg på at præsentere en alternativ tilgang og ender i et ubibelsk overdrev, som hverken er teologisk holdbart eller praktisk gennemførligt.

Bibelen lægger fundamentet for kirkens ledelse i Ef.4,11-13,⁷ hvor det fremgår, at Jesus efter sin opstandelse har givet det, vi normalt betegner tjenestegaverne, nemlig apostle, profeter, evangelister, hyrder og lærere til kirken for at udruste de hellige. Allerede her er der en opdeling i tjenestegaverne og i resten af kirken, som betegnes "de hellige". Det er elementært, at der ikke heri ligger en værdimæssig forskel, for Gud elsker ikke tjenestegaverne højere end andre. Der er heller ikke personsanselse hos Gud, og tjenestegaverne får ikke længere snor på det personlige eller moralske plan end alle andre. Men der er en funktionel forskel, idet tjenestegaverne er betroet en opgave, som andre ikke er betroet.

---

⁵ Jeg fravælger bevidst at bruge termen "lægfolket", selvom mange bruger dette, for i mine øjne repræsenterer dette en misvisende modsætning. "Lægfolket" betyder i folkemunde dem, der ikke er præster, men ordet betyder egentlig "ulærd", og modsætningen er "læg" og "lærd", ikke lægfolket som modsætning til de ansatte (som jo ikke pr. definition behøver have en teologisk uddannelse), eller lægfolket i modsætning til tjenestegaver og/eller ældste (som heller ikke pr. definition behøver have en teologisk uddannelse). Mens jeg ikke er imod, at man har en uddannelse og en vis teologisk basisviden, så er det klart ud fra Skriften, at kaldelsen og tjenesten ikke "sidder i" uddannelsen, men at uddannelsen højest kan være et lavpraktisk redskab til støtte for tjenesten. Jeg er derfor også imod den kunstige skillelinje mellem "læg" og "lærd", som anvendelsen af betegnelsen "lægfolket" forudsætter, men jeg går ind for den bibelske skillelinje mellem dem, der er kaldet som tjenestegaver, og dem, som ikke er, eller dem, som er indsat i og betroet et lederansvar, og dem, som ikke er.

⁶ ...såvel som betjener og kan betjene.

⁷ "Og han har givet os nogle til at være apostle, andre til at være profeter, andre til at være evangelister og andre til at være hyrder og lærere for at udruste de hellige til at gøre tjeneste, så Kristi legeme bygges op, indtil vi alle når frem til enheden i troen og i erkendelsen af Guds søn, til at være et fuldvoksnet menneske, en vækst, som kan rumme Kristi fylde."

---

⁴ For en introduktion fra huskirkernes egne rækker se f.eks. <http://www.therebuilders.org/organicchurch.pdf>

Man kan i huskirkesammenhænge støde på den forestilling, at også disse tjenester er gaver, som gives den enkelte spontant og i situationen. Altså noget i retning af "Gud gav mig evangelistens gave, da jeg vidnede for en ufrelst" eller "da jeg delte ordet, kom en lærersalvelse over mig". Ergo kan alle være apostle, profeter, evangelister, hyrder og lærere, men ingen kan være det permanent.

Det er imidlertid ikke bibelsk. I Efeserbrevet står der klart, at Gud gav "os nogle til at være...", Gud gav altså ikke "nogle gaven som..." men "nogle til at være... [som gave til os]". Det er altså ikke personen, som får gaven, hverken permanent eller i situationen, som det ganske rigtigt er tilfældet med de ni Åndens gaver,⁸ men derimod personen, som *er* en gave, og som af Gud gives til kirken. Det er en væsentlig og fundamental forskel, ligesom der også er væsentlig og fundamental forskel på, hvordan tjenestegaverne og Åndens gaver fungerer.

Det er ikke dermed sagt, at N.N., som ikke er en tjenestegave, aldrig kan dele ordet i en cellegruppe eller til et møde i kirken, eller aldrig kan bidrage med input i kirkens fællesskab. Men hvis omvendt P.P. i samme kirke er en tjenestegave, så må han eller hun trods alt have frihed til at udføre sin opgave, nemlig at udruste de hellige, herunder N.N., og N.N. må sammen med resten af kirken tage imod og underordne sig den gave, som P.P. er, ikke blot i et spontant øjeblik, hvor man er enig med P.P., eller hvor P.P. forekommer særligt salvet af Gud. Det følger af det, Bibelen siger om tjenestegaverne, disses opgave og deres permanente kaldelse.^{9 10 11}

⁸ Se 1.Kor.12,8-10

⁹ For en ordens skyld så mener jeg naturligvis, at enhver kristen kan og skal sige fra overfor åbenlys vranglære, selv hvor denne kommer fra en indsat forkynder, leder eller tjenestegave, men jeg mener ikke, denne åbenlyse ret gælder i ethvert mindre stridsspørgsmål, hvor man i stedet oftest burde lytte og lære. Dette er ikke stedet til en længere drøftelse af den problemstilling og grænsedragningen i diverse gråzoner. Pointen er først og fremmest, at den bibelske underordning i forhold til tjenestegaverne i kirken selvsagt ikke er absolut og ubegrænset, og at enhver henvisning hertil implicit må tage dette for givet.

Princippet er også synligt i Paulus' forsvar for sin egen aposteltjeneste.¹² Hvis alle var eller kunne være apostle på skift, så var der jo reelt ikke nogen pointe i at argumentere for dette, for Paulus ville ikke kunne vide, om han havde den gave, når han besøgte dem næste gang, og han ville alligevel være underlagt de fælles beslutninger i kirken, hvis hans ord ikke vejede tungere end alle andres.

Princippet kan også ses i beskrivelsen af kirken i Antiokia, hvorom der står, at der var "profeter og lærere".¹³ Hvis alle gaver var der på skift, så giver det ikke mening at udpege blot to af disse, eller i det hele taget nævne det, når nu man kunne sige det samme om enhver anden kirke. Og hvis gaverne ikke var permanente, ville det heller ikke give mening at skrive det, for så kunne den pågældende profet- og lærergave jo have "løftet sig" igen efter sidste gudstjeneste, og det giver ikke mening at sige, at der i nogen egentlig betydning af ordet *var* disse tjenester eller gaver i kirken.

Der er absolut plads til at diskutere, hvilken rolle og opgave, de enkelte tjenestegaver har; hvilke kriterier de skal opfylde; hvilken plads de skal have i kirkens liv; og i hvilket omfang de f.eks. skal godkendes af eller have modspil fra en bestyrelse, et ældsteråd eller fra forsamlingen. Der er for den sags skyld plads til at diskutere, om en konkret person vitterligt er en tjenestegave eller burde være indsat som leder i kirken. Men der er ikke plads til

¹⁰ Det kan være svært at gribe, hvad bibelsk underordning er, men det kan anskueliggøres ved dagligdags eksempler. Hvis man f.eks. deltager i et kursus, eller man søger rådgivning, f.eks. ægteskabsrådgivning eller professionel faglig rådgivning, så "underordner" man sig ved at stille sig i en modtagende position. Hverken kursuslederen eller rådgiveren er fuldkomne, og ingen hævder dette. Man kan også tillade sig at være uenig i et eller andet, ligesom man i anden sammenhæng kan have noget at give den anden vej, altså til kursuslederen hhv. rådgiveren. Tilmed kan der på et kursus sidde en, som ved mere end kursuslederen, og som måske på sigt selv kunne være kursusleder, men i situationen bør han alligevel underordne sig og stille sig i en modtagende position, ligesom enhver på et kursus gør dette, både for hans egen skyld og for de andre deltagers skyld. Bibelsk underordning er langt hen ad vejen at stille sig i en modtagende position, selvom underordning naturligvis også kan omfatte simpel lydighed mod trivielle beslutninger eller befalinger, f.eks. fra en pastor til et stabsmedlem eller fra mødelederen til mødedeltagerne.

¹¹ Reelt er bibelsk underordning i en kirkelig kontekst at sige "min pastor taler mere ind i mit liv, end jeg taler ind i hans". Hvis han/hun ikke gør dette, eller man ikke er villig til at lade vedkommende gøre det, så har man den forkerte pastor og er i den forkerte kirke.

¹² Se f.eks. 1.Kor.9 og 2.Kor.3

¹³ Apg.13,1

at diskutere, om Gud giver nogle et kald eller en opgave som tjenestegave, og at Gud dermed indstifter en funktionel opdeling i kirkens liv. Det sidste fremgår klart af Guds Ord.

Den funktionelle opdeling er også synlig i beslutningen om at udpege de første diakoner eller menighedstjenere.¹⁴ Apostlen Peter definerer her apostlenes opgave som "bønnen og tjenesten for ordet", og efterlyser andre til at varetage praktiske opgaver, fordi det er den bedste forvaltning af kirkens ressourcer. Men det medfører jo logisk, at andre i kirken fik relativt mindre tid til at hellige sig samme, og i det omfang, man naturligt kan overføre det på også de andre tjenestegaver, hvilket forekommer oplagt, så definerer Skriften en delmængde af kirken, som skal hellige sig forkyndelsen, mens resten af kirken i stedet skal modtage inspiration og udrustning gennem de andres forkyndelse.

Hvis man skal runde emnet af, så blev der også indsat ældste i kirkerne til at varetage et hyrdeansvar for den enkelte kirke.¹⁵ ¹⁶ Disse skal ifølge Skriften gøre regnskab for hvert enkelt, som har været dem betroet, og den enkelte kaldes af samme grund til underordning og lydighed imod dem.¹⁷ En sådan formulering giver ikke mening, hvis lederskab er et flygtigt begreb, som alle har på skift, og hvis det hyrdeansvar, som går hånd i hånd med kirkens lederskab, er noget, som alle har overfor alle. Det er sandt, at vi skal underordne os hinanden og indordne os af hensyn til hinanden og af respekt for andres gaver, behov og meget andet, men i omtalte passage angår det ikke sådanne generelle ting, men det meget håndgribelige lederskab i kirken.

Nogle vil måske hævde, at lederskab i betydningen beslutninger skal træffes i quorum, altså med deltagelse af hele kirken og med hele kirkens accept efter bøn og en tid, hvor man søger Gud, lidt a la apostelmødet,¹⁸ mens omvendt forkyndelsen og hyrdeomsorgen er noget, som den enkelte skal gøre, som man er ledt til og på et individuelt og

spontant plan, hvorfor disse ellers modstridende tekster (så nogenlunde) kan forenes. Det er blot på et lavpraktisk plan en model, som vanskeligt lader sig realisere. Hyrdeansvaret må jo omfatte en række opgaver, fra at udelukke falske lærere og falske brødre som det ene yderpunkt til at planlægge møder og gudstjenester som det andet, for det er alt sammen af betydning for den enkeltes trivsel og kirkens trivsel. Man kan altså ikke skelne skarpt mellem forkyndelse, udrustning af de hellige og organisatorisk lederskab, og det er vanskeligt at se, hvordan huskirkernes meget flade struktur og afvisning af udpeget lederskab kan bringes til at harmonere med de opgavefordelinger, som Bibelen trods alt lægger op til.

I megakirken er dette derimod ikke til diskussion. Der kan være forskellige strukturer, og tænkeligt er ikke enhver model i lige god harmoni med Skriften, men der er pr. definition og pr. nødvendighed en formel struktur med en eller flere salvede/udrustede/karismatiske ledere i spidsen. Megakirkerne eksemplificerer med andre ord tjenestegavernes betydning og potentiale i en grad, som ikke altid er synligt i den mindre, men traditionelle kirke,¹⁹ endsige i huskirkkerne.

Megakirkerne følger også i urkirkens fodspor mht. uddelegering af praktiske opgaver. Hvor man i den første kirke kun nåede at uddelegere uddelegeringen af mad til græske og jødiske troende,²⁰ er der selvsagt en større variation af arbejdsgræne og funktioner i den moderne megakirke, men princippet om, at nogle varetager forskellige praktiske opgaver, mens andre helliger sig bøn og forkyndelse, går igen.

Det skal indrømmes, at megakirkernes møder og gudstjenester måske ikke ligner huskirkernes og de første kristnes nære fællesskaber, men alligevel har de et andet, klart og bibelsk forbillede, nemlig i Paulus' permanente undervisning, f.eks. i Tyrannos' skole.²¹ Man kan ikke forvente, at megakirkens møder og gudstjenester skal rumme det nære og facilitere det personlige discipelskab, men det er ubestrideligt, at man i stedet faciliterer den ensartethed og linje i forkyndelsen, som implicit ligger i

¹⁴ Se Apg.6,1-7

¹⁵ Se Apg.20,28-31 og 1.Pet.5

¹⁶ Der er antageligvis en forskel mellem den ældste som hyrde og tjenestegaven hyrde, selvom begges fokus er ansvaret for kirken, men en videre udlægning af forskellen går ud over denne artikels formål.

¹⁷ Hebr.13,17

¹⁸ Se Apg.15

¹⁹ ...hvor man måske oftere ser præster og ledere uden samme tydelige kaldelse og udrustning, og måske nogle gange blot med et eksamensbevis fra en teologisk uddannelse i bagagen.

²⁰ Se igen Apg.6,1-7

²¹ Apg.19,8-10

ordet "apostlenes lære",²² og som eksplicit kom til udtryk i Paulus' grundlæggende forkyndelse i de kirker, han havde startet.²³ Den rette parallel til megakirkens samlinger er derfor næppe de troendes samlinger i hjemmene,²⁴ men snarere den faste og regelmæssige forkyndelse, som er lige så bibelsk.

Endelig kommer man ikke udenom den ret praktiske omstændighed, at i en gruppe af 20 kristne, kan selv lederen højest være den bedste af 20, altså tilhørende de bedste 5%. Men i en gruppe af 1000, kan lederen potentielt være den bedste af 1000, altså tilhørende den bedste promille. Selvom tjenester sjældent kan indordnes på række på den måde, og man måske ikke altid vil vælge dén bedste, så kommer man ikke udenom, at megakirken qua sin størrelse har potentialet til at have de bedste apostle, profeter, evangelister, hyrder og lærere, mens huskirken gennemsnitligt vil ligge på et lavere niveau, og de ekstraordinære tjenester, som måtte findes spredt i huskirkeregioner får ikke den platform i både fysisk og overført betydning, som de retteligt fortjener - og som Kirken fortjener.²⁵

Jeg hører ikke til dem, som lægger mig fast på én og kun én bibelsk model og struktur, men jeg hævder det bibelske i forekomsten af strukturer og de deraf forbundne praktiske fordele ved relativt få, store og velorganiserede megakirker, gerne koblet sammen med mindre kirker i mindre byer gennem tjenestenetværk, eller alternativt delt op i bydelskirker, som nok i praksis og hvad angår størrelse mere minder om Bibelens huskirker, som ty-

---

²² Apg.2,42

²³ Jvnf. 1.Kor.3,10

²⁴ ...som dog sagtens kan og som oftest vil finde sted også i megakirkeregioner, f.eks. i cellegrupper, klynger, bydelskirker mv., lidt à la "huskirkerne" i Skriften, der må formodes at have været under en fælles ledelse i byen - i modsætning til de fleste af dagens huskirker - eftersom Paulus konsekvent skriver til kirken i byen og forventer, at man her, implicit også i kirkens (fælles) lederskab, vil tage ansvar for kirkens liv og velbefindende.

²⁵ Her kan man nok finde "ledere" i de forskellige huskirkebevægelser, som når ud til et større publikum, og som har læsere til bøger, blogs mv., og som derigennem øver indflydelse på en større kreds. Det er der naturligvis intet forkert i, og det ville være naturligt i megakirkensammenhænge, hvor tjenesten netop anerkendes og gives plads. Men i huskirkensammenhæng forekommer det en anelse inkonsekvent at plædere for fraværet af lederskab i den enkelte huskirke og fraværet af permanente tjenester, mens de facto lederskab og permanente tjenester frit flourerer på nettet, via nyhedsbreve mv. Forestillingen om et flygtigt og skiftende lederskab kan ganske enkelt ikke forenes med igen og igen at se hen til samme personer for inspiration og vejledning.

pisk ikke holdt til i en 2-værelses lejlighed, men oftest samledes i større villaer med væsentligt mere plads og antageligvis væsentligt flere medlemmer end den typiske cellegruppe og huskirke af idag.²⁶

4.

En anden ofte brugt indvending fra huskirkekredse er, at kirken er en organisme, ikke en organisation, og at vi derfor ikke i kirkelivet skal efterligne de strukturer, som er i verden omkring os.

Her kan man være enig så langt, at man naturligvis ikke skal drive kirken som en virksomhed og tage enhver managementteknik ind over kirkens liv. Men ofte præsenteres argumentet, som om enhver organisation hører denne verden til, og man bruger eller misbruger Jesu ord fra Luk.22,24-27 til at argumentere for, at vi overhovedet ikke skal have hierarkiske strukturer i kirken eller i det hele taget have andre strukturer, som måtte ligne denne verdens.

Hvis man nærlæser Skriften, må man imidlertid komme til et lidt andet resultat.

Når Jesus i førnævnte skriftsted henviser til konger, som hersker og sætter sig selv i scene på en ubibelsk måde, så kan han naturligvis ikke adressere selve det faktum, at der er myndigheder, som regerer over os, for Gud har jo selv indsat sådanne.²⁷ Han adresserer og må adressere den indstilling, som de lægger for dagen, og peger på det tjenende lederskab i stedet.²⁸ Pointen er ikke strukturen, men hjertet.

Det er også interessant at se, hvordan både Jesus selv og de første kristne adopterede det omkringliggende samfunds strukturer og rammer.

Når Jesus kaldte de tolv disciple til sig, var han ikke den første i verdenshistorien eller i det jødiske samfund, som havde disciple. Det er historikere enige om, og man kan også se det bekræftet i Skriften, hvor Paulus indirekte henviser til sig selv som

---

²⁶ Se eventuelt " Den kulturelle kontekst i Ef.5,18-6,9" af Gordon D. Fee for en beskrivelse af rammerne i datidens huskirker (findes på dansk på www.kristent.dk)

²⁷ Se Rom.13,1

²⁸ Man kan godt definere forskellen på en "tjener" og en "tjenende leder", som at den første gør, som vedkommende får besked på, mens den anden gør det, som er bedst for dem, vedkommende tjener. Jesus selv eksemplificerede naturligvis det sidste, men det er klart, at når Jesus taler om at være de andres tjener, så kan det ikke indebære, at man ganske enkelt gør, som andre siger. Det gjorde hverken Jesus eller for den sags skyld Paulus.

discipel af Gamaliel.²⁹ Når Jesus sagde til sine disciple, "følg mig", så havde de derfor en nogenlunde forståelse for, hvad dette ville indebære, selvom de på det tidspunkt ikke havde nogen klar forståelse af, hvem han virkelig var. Jesus anvendte eller genbrugte således gængse rammer i det daværende samfund fremfor at opfinde noget helt nyt og anderledes.

Det samme går igen, hvor apostlene indsatte ældste i kirkerne. Nogle kristne tænker måske, at dette er et særligt kristent eller religiøst udtryk, som Gud har opfundet til anledningen, men termen "ældste" var kendt og udbredt. Folkets "ældste" omtales mange gange i Gamle Testamente,³⁰ og mon ikke mange er stødt på film eller beretninger, hvor f.eks. opdagelsesrejsende er blevet ført til "stammens ældste"? At apostlene så behovet for at indsætte ældste, ville svare til, at man i en kirkeplantning idag sagde, "vi er nødt til at have en bestyrelse". Også apostlene genbrugte altså de rammer, som var gængs i det omkringliggende samfund, og indsatte ledere på sådanne præmisser fremfor at lade kirken være overladt til Åndens mere direkte ledelse.

Dette burde være nok til at vise, at kirken - også urkirken - historisk set har adopteret rammer og strukturer fra det omkringliggende samfund, uden at dette har kompromitteret kirkens indre liv. Man kan vel tilmed finde en parallel i det faktum, at ligesom Guds Søn blev menneske og påtog sig menneskelivets vilkår, så må kirken inkarneres i det omkringliggende samfund og påtage sig et mål af struktur og rammer for dels at kunne fungere i denne verden, og for dels ikke at virke som et fremmedelement i den pågældende kultur.³¹

Man kan måske godt have indvendinger mod en alt for overdreven "professionalisering" af kirkelivet, men det er fremmed for Skriften, at strukturer i sig selv, selv sådanne som ligner verden omkring os, skyldes upassende verdslig, endsige hedensk indflydelse og kompromitterer kirke- og kristenlivet.

²⁹ Apg.22,3

³⁰ Blot som eksempler 2.Mos.3,16; 3.Mos.9,1; Jos.7,6...

³¹ Naturligvis er kirken et fremmedelement på andre områder, f.eks. religiøst og moralsk, men den bibelske pointe er, at kirken ikke skal være et fremmedelement hvad angår den rent praktiske organisering.

Her er megakirker i modsætning til huskirker³² typisk organiseret i lighed med tilsvarende organisationer i samfundet. Altså som en forening, i form af en juridisk person, med nogle formelle vedtægter og ejerforhold, en udpeget og tegningsberettiget ledelse og hvad der ellers hører til.³³ Pointen er, at ikke blot er det tilladt, det er direkte bibelsk. Ikke blot er det tilladt, men det er det mønster, som Skriften viser, og hvis vi er forpligtet overfor Skriftens forbilleder og mønstre, så må vi også være forpligtede her. Sådanne gjorde man også i urkirken, og selvom tid og sted og lovgivning kan variere og forudsætte mere eller mindre forskellige rammer, er substansen den samme.

Naturligvis er det også muligt eller tilmed relativt almindeligt, at enkeltpersoner indtager en langt større plads i Guds rige, end de gør i det formelle kirkelige hierarki, men ingen vil hævde andet, og heller ikke det diskvalificerer strukturen i sig selv eller behovet herfor.

5.

Det tredje hovedargument for huskirker fremfor megakirker er forestillingen om, at huskirker modellerer den første kirke, som enten mødtes i hjemmene eller offentligt i Templet,³⁴ og som ifølge huskirkefolk voksede ved at duplikere sig selv.

Man kan sikkert uden at lægge sig ud med nogen sige, at kirker i huskirkefolks øjne skal plante nye kirker, som er lige som dem selv i enhver henseende, nemlig adskilte og ensartede, men åndeligt forbundne kirker, fremfor at vokse sammen i en større og i deres øjne ubibelsk konstruktion. Mega-

³² Det er svært at sige, om huskirker i almindelighed slet ikke organiserer sig, og om værterne f.eks. på skift stiller hjem til rådighed og at indsamlede midler så opbevares på private hænder i en bankboks eller i en kasse, indtil de kan formidles videre eller bruges til det formål, de er indsamlet til, eller om man alligevel opererer indenfor rammerne af f.eks. en formel foreningsdannelse, selvom man hævder ikke at have nogen struktur. Det er svært at operere uden nogen form for juridiske rammer, men enten må man have f.eks. en foreningskonstruktion og dermed de facto vedtægter à la de megakirker, man taler så inderligt imod, og den påståede verdslige hhv. hedenske påvirkning, man er så inderligt imod, eller også må alt forblive i personligt regi, med de store praktiske problemer, som ligger heri, og den store vanskelighed, der ligger i at skille kirkens ejendom fra ledernes private ejendom.

³³ I dansk kontekst er foreningsformen nok næsten enerådende, men de konkrete rammer kan naturligvis variere fra samfund til samfund, afhængig af hvad der er gængs og hvad der er gældende lovgivning.

³⁴ Apg.2,46

kirkefolk vil omvendt sige, at i takt med, at der blive flere medlemmer i kirken, opstår der behov for praktisk organisering, og i takt med, at tjenester fostres, skabes der grobund for en større specialisering og dermed den enkeltes helligelse af sit særlige kald og sine særlige opgaver.

Jeg deler for så vidt huskirkebevægelsens forkærlighed for urkirken, men ikke den meget snævre udlægning, som nærmest begrænser urkirken til de første uger af kirkens liv og ikke anerkender hele Ny Testaments undervisning om tjenester og strukturer.

Når man tænker efter, er det også påfaldende, at huskirkebevægelsen de facto forestiller sig, kirken skal vokse på samme måde, som encellede organismer³⁵ gør, nemlig ved simpel celledeling. Det er ikke sådan, man typisk vil formulere sig, men det er substansen af det, man lærer. En kirke vokser ved at plante en kirke identisk med sig selv, og andet og mere er ikke nødvendigt, for kirken var fuldkommen fra Kirkens start på pinsedag, og nogen "modning" eller "modenhedsvækst" forekommer ikke, alene reproduktion af de eksisterende "strukturer" eller rammer. Megakirken lægger sig derimod de facto op ad den proces, som et menneske gennemgår fra befrugtning til fuldvoksen. At den ene celle bliver til to, til fire, til otte og senere til et foster, som senere bliver et barn og senere igen til et fuldvoksnet menneske. Eller med et andet billede: det lille frø spirer og bliver til sidst til et stort træ med dybe rødder og en stor krone. Det er også sjældent, at man fra megakirkefolk hører det formuleret på netop den måde, men det er de facto det, man forkynder. Her lader man gerne rammer og strukturer tilpasse sig i takt med kirkens vækst.

Bibelen formulerer ikke dette skisma med de samme ord, men spørgsmålet er, hvilken model som bedst harmonerer med de billeder, Bibelen giver af kirken, og af den undervisning, som faktisk gives.

Her kræver det en smule overvindelse at hævde, at Kirken som kronen på Guds skaberværk og kronen på hans forløsende værk skulle dele karakteristika med encellede organismer fremfor højrestående og mere komplekse skabninger. Vi er skabt i hans billede. Encellede organismer er skabt af ham, jovist, men ikke i hans billede. Skal man forvente, at kirken ligner os, eller skal man forvente, at

³⁵ Altså bakterier, amøber mv.

kirken ligner de simpleste organismer, Gud har skabt?

Man kan også gå til Skriftens mere direkte eksempler. Kirken omtales som Kristi Legeme,³⁶ og i den forbindelse drager Paulus paralleller til vore legemers kompleksitet og det delikate samspil mellem de forskellige lemmer. Der kan vel være en vis mangfoldighed i selv den lille huskirke, men Paulus' billede kommer vel trods alt mere til sin ret i den større sammenhæng. Andetsteds omtales vi som grene på vintræet³⁷ eller kornet på marken,³⁸ hvilket trods alt implicit afspejler væksten fra frø til fuldvoksen plante og er et niveau eller to over de mest primitive organismer.

Det er ganske enkelt umådelig vanskeligt at bringe huskirkernes lidt simplistiske "formering" i takt med Bibelens eksempler og analogier, mens megakirkernes naturlige vækst og senere frøsætning og formering³⁹ langt lettere lader sig forene med Skriften.

Ofte anvender man i huskirkebevægelsen betegnelsen "organisk kirke" for at vise, at det ikke er rammen (huset), men selve livet i kirken, som er væsensforskellig fra andre kirker (måske primært etablerede og institutionaliserede kirker?). Det er måske rigtigt, at nogle kirker ikke fremviser megen organisk vækst, men alene en statisk og institutionel ramme, men som generel antitese til megakirker og/eller traditionelle frikirker skyder det langt over målet.

Når man taler om "organiske kirker", så er faktum, at megakirkerne er de mest organiske af dem alle! Megakirkerne er nemlig de eneste kirker, som eksemplificerer de bibelske analogier til Legemet, og som har vokset fra en spæd start til noget, der ligner mands modenhed. Og ligesom det voksne menneske har samme DNA som den befrugtede ægcelle, og det store egetræ har samme DNA som det agern, det kom fra, så har megakirken - trods ydre forskelle - samme DNA som både urkirken og sig selv i sin spæde begyndelse.

Huskirken er derimod henvist til at "formere sig" gennem simpel duplikation, og vokser i mod-

³⁶ 1.Kor.12,12-

³⁷ Johs.15

³⁸ Luk.10,2

³⁹ Dette kunne f.eks. ske gennem udsendelse af apostoliske teams (som fra Antiokia) eller via selvstændiggørelse af satellitkirker.

sætning til de bibelske forbilleder aldrig den til-tænkte organiske vækst udover dette.

6.

Det bibelske argument for megakirker er således ret stærkt, når man vel at mærke forstår begrebet ret, som ikke et forsvar for størrelse og vækst for enhver pris, men derimod som et forsvar for potentielt store og velorganiserede udtryk for Kristi Legeme som katalysatorer for kirkevækst og Guds riges fremgang.

Ikke desto mindre er det på sin plads at runde af ved at adressere et par mere løsrevne argumenter, som bestemt er af relevans.

Det er kendt af de fleste, at f.eks. kirken i Kina eller i arabiske lande overvejende er organiseret som huskirker, eftersom kristne i varierende grad er genstand for forfølgelse, særligt udenfor de statsligt godkendte kirker. Spørgsmålet er derfor, om ikke huskirken er den "naturlige" model for kirken, nu forfølgelser er noget, vi som kristne mere eller mindre må forvente? Kan vi lige så godt nu som senere omlægge til huskirkemodellen for at være forberedt på om ikke forfølgelser, så chikane og statslig diskrimination, som vil eller kunne vanskeliggøre kirkens arbejde i traditionel form.

Spørgsmålet er relevant, men fordrer en diskussion om, hvordan man forstår det "normale". Det er vigtigt at skelne mellem "almindeligt" og "normalt". At noget er normalt indebærer, at det følger en *norm* på et givet område (heraf navnet). At noget er almindeligt, betyder blot, at det er hyppigt forekommende. Det er vigtigt at skelne. Synd er således almindeligt, men ikke normalt. Det kan godt være, at man må forvente, at folk synder, men det kan aldrig blive normen i nogen egentlig betydning af ordet.

Det er her min påstand, at forfølgelser tilsvarende kan være almindelige, men ikke normale. Ét er, at de udspringer af synd og oprør, men de afspejler også en afvigelse fra Guds planer for den nuværende verden og den tid, vi lever. Gud har indsat myndigheder til at opretholde lov og orden,⁴⁰ og selv i en verden med synd og vantro er normen derfor, at myndighederne skal beskytte den kristnes frihed og ejendom.⁴¹ Det er ikke altid,

det sker, men det er det normale, og her lever vi pt. i den vestlige verden i et normalt samfund på sådanne områder, mens kirken i Kina, Nordkorea eller mange arabiske lande lever under unormale omstændigheder.

Pointen er, at man ikke kan tage det, som måske er nødvendigt i en unormal situation eller i en nødsituation, og gøre det til normen. I den første kirke solgte man ofte det, man havde, og lod det forvalte af apostlene,⁴² men det går ikke igen i resten af Skriften. Det var ikke forkert, men det var heller ikke normalt. Det var altså ikke en norm, som kristne herefter er forpligtet på. Andetsteds fraråder Paulus ægteskab på grund af den situation, man stod i.⁴³ Han forbyder det ikke, men fraråder det. Det var ikke forkert af ham at gøre det, men det var ikke normalt. Det var ikke en norm, som derefter forpligtede kirken og den enkelte kristne, hverken som påbud eller som forbillede. Tværtimod er forbilledet ægteskabet, som blev indstiftet i Edens have.

Selv efter Syndefaldet er normen ikke forfølgelser, fordi disse bør og burde afværges af de principper for lov og orden, som Gud har indstiftet. Selv i en verden med synd er forfølgelser unormalt - omend måske regelmæssigt forekommende og ikke helt uundgåelige. Skabelonen for kirken skal derfor ikke findes under forfølgelser, men under sådanne forhold, hvor der ganske vist er synd i verden og mennesker, som skal frelles og omvendes, men hvor kirken og den enkelte kristne har friheden til at virke og nyder elementær beskyttelse af person og ejendom.

Er huskirker den nødvendige model under forfølgelser og i samfund, som ikke tillader kirken at organisere sig? Sikkert. Kan Gud virke gennem sådanne huskirker? Bestemt! Er huskirker den naturlige model i et samfund, hvor kirken nyder frihed, kan besidde ejendomme og kan organisere sig? Ikke nødvendigvis.

Udover argumenterne i de foregående afsnit ville der tænkeligt i en by med ene huskirker finde en pragmatisk gruppering sted omkring de stærkeste tjenester. Hvem vil komme i huskirke A, når Paulus kommer i huskirke B, Peter i huskirke C og

⁴⁰ Traditionelt udledt af 1.Mos.9,5 og direkte af Rom.13,1-6

⁴¹ Jvnf. også temaet i 1.Tim.2,1-4

⁴² Apg.2,45 og Apg.4,34-35

⁴³ 1.Kor.7,26

Apollos i huskirke D?⁴⁴ Det ville heller ikke være god forvaltning, hvis Paulus, Peter eller Apollos - eller tilsvarende nutidige tjenester - skulle give samme prædiken og betjening i ti forskellige huskirker på skift, når de kunne gøre det én gang, hvis de ti huskirker slog sig sammen i én, større kirke. Nogle vil afskrive den slags overvejelser som "økonomiske" og af den grund verdslige og ubibelske, men god forvaltning af tid og ressourcer er nu engang et ret gennemgående tema i Bibelen, og det er vanskeligt at se bort fra det også i en sådan kontekst.

Den forfulgte kirke kan således gennem huskirkerne være et forbillede på, hvordan man kan være kirke under forfølgelser og svære omstændigheder. Men huskirkerne behøver ikke af den grund være et absolut forbillede, som kirken også under mere gunstige omstændigheder skal modellere sig efter.

Disse problemstillinger bør også rundes af med eksemplet fra Apostlenes Gerninger, hvor de troende på grund af forfølgelserne blev spredt, forkyndte evangeliet og plantede kirker, hvor de kom frem.⁴⁵ Var der tale om huskirker? Sikkert i mange tilfælde. Men forhistorien var kirken i Jerusalem, hvor der var en gruppe af tjenester, som helligede sig ordet og bønner, hvor en fælles linje i forkyndelsen blev fastholdt, hvor der var en vis grad af specialisering og uddelegering af opgaver, og hvor der f.eks. også var et relativt omfattende socialt arbejde. Kirken i Jerusalem var måske ikke en megakirke efter dagens standarder, men ihvertfald en megakirke i svøb.

Måske er lektien, at netop fordi de kristne var blevet discipleret i megakirken i Jerusalem, var de udrustet til at gå ud og plante kirker rundt omkring, da de blev spredt under forfølgelserne? Det

er ihvertfald det eksempel, som Skriften giver.⁴⁶ Så selv hvis man måtte forvente forfølgelser eller dog forhindringer for traditionelt kirkeliv, så er det bibelske mønster ikke at skifte til huskirkemodellen før tid, men leve i megakirken så længe, det nu lader sig gøre, hvorefter de troende, hvis så skal være, under sådanne omstændigheder kan "omgruppere" og mødes i huskirker.

Man kan jvnf. fornævnte forløb mistænke, at huskirker netop fungerer bedst, hvis de startes af kristne, som har et fælles teologisk grundlag og en vis modenhed og erfaring at trække på, og hvor disse indirekte er formet af de megakirker (eller traditionelle kirker), som de kommer fra. Huskirkemodellen med det skiftende lederskab og den relativt frie deltagelse med betjening kan let vise sig mindre robust, hvis den skal fungere med kristne af vidt forskellig kirkelig baggrund eller med mange nyfrelste, der henter input alle mulige steder fra, og hvis bidrag derfor stritter i alle mulige retninger - altså hvis den skal fungere på de præmisser, som huskirkebevægelsen typisk mener skiller den fra megakirkerne.

På andre områder kan der sikkert nævnes både fordele og ulemper ved begge modeller, og tænkeligt vil den enkeltes præference her afhænge af en individuel vægtlægning af de relevante aspekter. Men det er værd at minde om, at rammer og strukturer både kan være undertrykkende og beskyttende. En mur kan holde en inde i et fængsel, men den kan også holde fjenderne ude fra en borg. På samme måde kan rammer føles begrænsende, men kan samtidig være effektive. Et pensum for et skoleår indskrænker lærerens frihed, men omvendt sparer det ressourcer, at man ikke hvert år og individuelt for hver enkelt klasse skal søge at strikke et passende pensum sammen.

Kirkehistorien har vel altid befundet sig i dette spændingsfelt, mellem på den ene side friheden og i yderste konsekvens sværmeriet og på den anden side trygheden og traditionen og i yderste konsekvens den døde religiøsitet.

Ikke desto mindre er forudsætningen for, at man ikke det ene øjeblik får det ene forkyndt og det næste øjeblik noget andet, og at man kan gå til

---

⁴⁴ Jeg forsværer ikke her hverken splittelse eller sekteriske grupperinger om enten den ene eller den anden forkynder, og jeg anerkender naturligvis, at kirker også formes omkring forskellige målgrupper, værdier mv. og af den grund kan møde forskellige behov. Min pointe er, at den enkelte naturligvis vil søge derhen, hvor man får den nødvendige undervisning, inspiration, udrustning, fostring, vejledning eller hvad nu, man vægtlægger, og som er afgørende for ens åndelige liv. Man kan næppe forvente andet, og i et tænkt eksempel med ene ensartede huskirker, hvor ikke kirkelige traditioner og forskellige trosbekendelser skiller, er det urealistisk at tro, at der ikke vil være en forståelig og direkte bibelsk gruppering omkring de tjenester, Gud har givet kirken.

⁴⁵ Apg.8,1 og 11,19-20

---

⁴⁶ Nogle af disse nye kirker voksede i øvrigt siden til nye megakirker, f.eks. i Antiokia, hvor der som før nævnt også var synlige tjenester, udsendelse af apostolske teams og et tilstrækkeligt koordineret kirkeligt bagland til at bære opgaven.

gudstjeneste og tage venner med og vide sig nogenlunde tryk mht. den forkyndelse og stil, de møder, at der er en ledelse i kirken, som kan lægge en linje, afgøre hvem der får ordet, og tilrettelægge kirkens arbejde i almindelighed. Det er vel næppe ubibelsk at ønske dette, og det er sikkert i nogle sammenhænge en ganske nærværende problemstilling. Her har megakirkerne pr. definition de strukturer, som skal til for at kunne gøre noget sådant, mens huskirkerne i det mindste må siges være en smule udfordret på området, hvis deres teologi om fravær af lederskab og strukturer skal følges konsekvent.

7.

Selvom dette er et forsvar for megakirken, så er det ikke et angreb på huskirken i sig selv. Huskirker kan være naturlige i forbindelse med kirkeplantning, og mange megakirker har selv engang været huskirker, ligesom huskirker er nødvendige, hvor forfølgelser og chikane umuliggør det normale kirkeliv. Der er også i huskirkeregi en befriende ærlig tilgang til kirkelivet, hvor man tør stille udfordrende spørgsmål a la "hvorforskal vi have en kirkebygning?" eller "hvad er en kirke egentlig?"

Men der findes samtidig i huskirkeregi en radikaliseret kritik af megakirker⁴⁷ og traditionelle frikirker, hvor huskirken ikke blot præsenteres som en mulig model eller fordelagtig model, men som den eneste sande, bibelske og ubesmittede kirke. Det er ganske enkelt forkert og ubibelsk.

Huskirken er selvsagt et legitimt og autentisk udtryk for Kirken, men den er ikke Kirkens endemål. Huskirken er en kirke, men repræsenterer ikke Kirken i en moden eller "voksen" form, men hører naturligt hjemme i pionerfaser, på missionsmarker, i befolkningsfattige egne eller hvor forfølgelser og ydre pres umuliggør kirkens naturlige vækst. Den naturlige vækst under normale forhold vil derimod føre til megakirken. Eller mere præcist til et kirkeligt landskab, hvor megakirken er primus motor eller dynamo, men som også tæller f.eks. huskirker i kirkeplantninger og udkantsområder, satellitkirker, bydelskirker såvel som mindre kirker med særlig profil eller målgruppe.

Man kunne derfor ønske, at huskirker i almindelighed tænkte sig selv ind i et større billede, hvor også megakirker indgik, og som samlet set bedre repræsenterer bredden af Guds rige, fremfor at promovere sig selv som den eneste rigtige model for kirkens liv og i ofte unødigt skarp opposition til resten af Kirken. Dette burde være muligt i de huskirker, som primært af praktiske grunde vælger hjemmene som ramme.

Der er ingen diskussion om, at megakirken ikke er den *eneste* bibelske model, for også andre udtryk er som nævnt legitime og autentiske og har deres plads og berettigelse. Men man kommer heller ikke udenom, at Bibelen faktisk peger i retning af megakirken som en naturlig udviklingsfase i bykirken, hvis omstændighederne ellers er gunstige og bibelske, og som sådan *er* den et bibelsk pejlepunkt, som ikke bare bør tåles, men tilstræbes.

---

⁴⁷ En kritik, som i parentes bemærket deles med enkelte radikaliserede, men traditionelle frikirker, der synes at mene, at en hvilken som helst kirke udover en vis størrelse naturnødvendigt må have kompromitteret evangeliet.